

постанова Кабміну України від 23.02.2022 № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>

3. Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.

4. Про схвалення Стратегії популяризації української мови до 2030 року «Сильна мова – успішна держава»: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 липня 2019 р. № 596-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/596-2019-%D1%80#Text>

5. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти : Наказ МОН № 776 від 16.07.2018 URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>

6. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 (зі змінами і допов.) *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38 – 39. Ст. 380.

7. Наливайко Л. Р. Трансформація державної освітньої політики в Україні в умовах євроінтеграції. *Право і суспільство*. 2015. № 3. Ч. 3. С. 31-36.

8. Фоменко А. Є. Зарубіжний досвід надання адміністративних послуг та можливості його використання в діяльності Національної поліції України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 3. С. 6-17.

Олександр Висоцький

доктор політичних наук, професор
(Дніпровський національний
університет імені Олеся Гончара)

ВІДСТОЮВАННЯ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА У ДІЯЛЬНОСТІ ООН

12 січня 2023 року Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерриш заявив, що верховенство права є основоположним для ООН та її місії миру [3]. Це відбулося на засіданні Ради Безпеки на відкритих дебатах, присвячених темі: «Заохочення і зміцнення верховенства права в підтримці міжнародного миру і безпеки: верховенство права між націями» [3].

За думкою генсека ООН, наріжним каменем верховенства права є те, що всі люди, установи та організації, державні та приватні, включаючи саму державу, підзвітні перед законом. А.Гутерриш справедливо вказав, що «від найменшого села до глобальної сцени верховенство права – це все, що стоїть між миром та стабільністю та жорстокою боротьбою за владу та ресурси» [3].

Відповідно до нього, верховенство права – це основа міжнародного співробітництва та багатосторонності, тому що воно захищає вразливих, запобігає дискримінації, домаганням та іншим зловживанням, створює і зміцнює довіру до інститутів, підтримує справедливу, інклюзивну економіку та суспільство, а також захищає його від жорстоких злочинів, включаючи геноцид [3].

Антоніу Гутерриш заявив, що забезпечення верховенства права є пріоритетом, тому всі країни повинні дотримуватися міжнародних стандартів. Усі зацікавлені сторони – держави-члени, регіональні організації, громадянське суспільство та приватний сектор – несуть відповідальність за внесок у побудову та підтримку верховенства права. За його оцінкою, міжнародна ситуація показує, що ще багато чого потрібно зробити, оскільки держави продовжують безкарно зневажати міжнародне право. У даному зв'язку, генсек ООН відзначив, що російське вторгнення в Україну призвело до гуманітарної катастрофи та порушення прав людини, травмувало ціле покоління дітей та прискорило глобальну продовольчу та енергетичну кризи. Будь-яка анексія території держави іншою державою внаслідок загрози силою або її застосування є порушенням Статуту ООН та міжнародного права [3].

У 2022 році Генеральна Асамблея ООН ухвалила п'ять резолюцій, що фіксували реакцію світового співтовариства на розв'язування несправедливої війни проти України. Ці резолюції були спрямовані на відновлення верховенства права та засуджували повномасштабну агресію з боку Російської Федерації. Це були: 1) резолюція ES-11/1 «Агресія проти України», ухвалена 2 березня 2022 року; 2) резолюція ES-11/2 «Гуманітарні наслідки агресії проти України» (24 березня 2022 р.); 3) резолюція ES-11/3 «Призупинення прав членства Російської Федерації в Раді з прав людини» (ухвалена 7 квітня 2022 р.); 4) резолюція ES-11/4 «Територіальна цілісність України» (12 жовтня 2022 р.); 5) резолюція Res. L.6/2022 «Подальший захист та відшкодування збитків за агресію проти України» (7 листопада 2022 р.).

Резолюція «Подальший захист та відшкодування збитків за агресію проти України» впроваджує правові компенсаційні засоби відновлення верховенства права. Як один із важливих інструментів притягнення РФ до відповідальності за агресію проти України у неї визначається створення механізму компенсації шкоди, втрати або каліцтва, що виникли в результаті міжнародно-протиправних діянь Російської Федерації в Україні або проти неї. Однією із складових такого механізму має бути створення реєстру завданих збитків, який буде служити в якості фіксації в документальній формі доказів та інформації щодо претензій про збитки, втрати або каліцтва всім зацікавленим фізичним і юридичним особам, а також державі Україна для сприяння і координації збору доказів [1].

Вказана резолюція підтверджує першорядну важливість Статуту ООН у справі зміцнення верховенства права між державами. Посилаючись на статтю 2 Статуту, резолюція нагадує, що всі держави зобов'язані утримуватися у своїй політиці від загрози силою або її застосування як проти територіальної цілісності чи політичної незалежності будь-якої держави, так і будь-яким іншим чином, несумісним з цілями ООН [1].

Після висловлення серйозного занепокоєння у зв'язку із загибеллю людей, переміщенням цивільного населення, руйнуванням інфраструктури та

знищенням природних ресурсів, а також іншою шкодою, спричиненою агресією Росії проти України, резолюція «Подальший захист та відшкодування збитків за агресію проти України» посилається на більш рані документи Генасамблеї ООН, що стосуються відновлення верховенства міжнародного права у відношенні нашої держави. Це, насамперед, резолюція «Агресія проти України» (від 2 березня 2022 року), резолюція «Територіальна цілісність України» (від 12 жовтня 2022 р.) та резолюція 60/147 від 16 грудня 2005 року, в додатку до якої містяться основні принципи і керівні положення, що стосуються права на правовий захист і відшкодування шкоди для жертв грубих порушень міжнародних норм в області прав людини і серйозних порушень міжнародного гуманітарного права [1].

Резолюція «Подальший захист та відшкодування збитків за агресію проти України» містить вимогу до Російської Федерації негайно припинити застосування сили проти України та повністю і беззастережно вивести свої збройні сили з її території в межах її міжнародно визнаних кордонів і територіальних вод [1].

У резолюції «Подальший захист та відшкодування збитків за агресію проти України» визнається потреба у створенні спільно з Україною державами-членами ООН міжнародного механізму для відшкодування збитків, втрат або шкоди, що виникли внаслідок міжнародно-протиправних діянь Російської Федерації в Україні або проти неї. Ухвалення рішення про створення міжнародного механізму є базовою для верховенства міжнародного права і відповідає практиці інших компенсаційних механізмів, що впливають з порушення міжнародного права, включаючи Компенсаційну комісію ООН [2].

Варто зазначити, що спосіб, який був визначен для здійснення таких репарацій, є новим. Резолюція не йде шляхом Компенсаційної комісії ООН, яка не може використовуватися в цій ситуації, оскільки була створена як допоміжний орган ООН резолюцією Ради Безпеки. Замість цього резолюція передбачає створення окремого механізму державами-членами у співпраці з Україною [1].

Наголосимо, що Генеральний Секретар ООН демонструє впевненість, що зміцнення верховенства права в світі є ключовим фактором досягнення порядку денного до 2030 року та цілей сталого розвитку [3].

Антоніу Гутерриш звертає увагу, що демократична легітимність ніколи не може бути використана як обґрунтування заходів, що послаблюють або підривають верховенство права. Крім того, він проголошує нове бачення верховенства права, яке дає можливість перезавантажити і зміцнити центральну роль верховенства права у всіх видах діяльності ООН. За його словами, нове бачення встановить зв'язки між верховенством права, правами людини та розвитком та уможливіть підхід, орієнтований на інтереси людей, який гарантує доступність законів та правосуддя для всіх [3].

Отже, відстоюванню принципу верховенства права у діяльності ООН

приділяється особлива увага, оскільки з цим пов'язується досягнення більш стабільного і безпечного світу для всіх. Для України верховенство права на міжнародній арені сьогодні набагато більше, ніж важливий принцип взаємодії держав в глобальному світі. Це питання її виживання.

1. Furtherance of remedy and reparation for aggression against Ukraine (7 November 2022). https://digitallibrary.un.org/record/3993657/files/A_ES-11_L.6-EN.pdf.

2. Giorgetti Ch., Kliuchkovsky M., Pearsall P. & Sharpe J.K. Historic UNGA Resolution Calls for Ukraine Reparations. www.justsecurity.org/84146/historic-unga-resolution-calls-for-ukraine-reparations.

3. Rule of Law Essential for Maintaining International Peace, Secretary-General Says at Open Debate, Stressing Security Council's Critical Role in Upholding Principle (12 January 2023). <https://press.un.org/en/2023/sgsm21653.doc.htm>.

PhD Birutė Anužienė,
PhD Salomėja Šatienė,
professor of Klaipeda University,
Doctor of Science (Lithuania)

TEACHER'S SENSE OF COHERENCE IN A SALUTOGENIC PERSPECTIVE

The school is the place where children spend a large part of the day, and teachers have a significant influence on the development of the learner identity. Teachers are the first to notice the symptoms of emotional stress or instability, therefore, being a member of the health promotion team, the teacher must maintain stable mental health and sense of coherence. However, research in different countries shows that teachers themselves increasingly face emotional exhaustion (burnout), physical and mental health issues, stress, and symptoms of depression and anxiety at work (Javtokas, 2009). Burnout is related to a lower degree of engagement, decreasing self-efficiency, and an increasing feeling of stress, which is related to worsening physical and emotional health; symptoms of depression and anxiety are related to excessive requirements at work; mental health is related to job satisfaction (European Agency for Safety and Health at Work, 2019).

Traditionally, research on health issues was based on pathogenic approach. However, the focus on the causes of illness and the sick person prevented looking into other – psychosocial, environmental and cultural – factors, which are important when trying to understand why some individuals cope with stress, large workloads, and stay healthy, whereas others fall ill. Mental health is more than absence of mental diseases, as it is a state of complete wellness indicating the person's ability to enjoy life, accept themselves and others, and deal with arising challenges (Dore & Caron, 2017). The pathogenic approach to health, which is oriented to different aspects of illness, has been criticized for the dichotomy of personal health – the symptoms of a disease are